

Изази сваке седмице
читавом табаку.

Претплата, огласи и до-
писи шаљу се уредниш-
тву „Гл. Народа у Н. Сад.“

ГЛАС НАРОДА.

Цена је листу:
на годину 4 фор.
на по године 2 „
на три месеца . . . 1 „
за Србију годишње 5 „

ЛИСТ ЗА НАРОДНЕ СТВАРИ, ПРИВРЕДУ, ПОУКУ И ЗАБАВУ.

ЗА ОГЛАСЕ ПЛАЋА СЕ 5 НОВ. ОД СВАКЕ ВРСТЕ И 30 НОВЧ. ЗА ЖИГ СВАКИ ПУТ, ЦЕНЕ СУ ЗНАТНО НИЖЕ ЗА ОНЕ ОГЛАСЕ,
КОЈИ ШТО ЧЕШЋЕ ИЛИ У ШТО ВЕЋЕМ ОБИМУ ИЗЛАЗЕ У ОВОМ ЛИСТУ.

Д В А П И Т А Њ А.

Последњих дана изнешена су пред његову светост Патријарха српског два питања, која не можемо муком прећи, и због тога, што или због краткоће времена или иначе не доби се одговора на њих.

Господин Сима Крестић посланик румски питао је Његову Светост, који је главни управитељ свију народних фондова, је ли му познато да Стеван Ненадовић ученик 7. гимназијског разреда у Карловцима ужива три штинендије и то Сервицкову, Адамовићеву и Путникову у суми од 505 ф. а. вр.

Поменути је господин питао ово за то:

1. Што је свуда ред и тако рећи закон да се штинендије дају само добрим ђацима, а поменути се не само хрђаво учи него се још и хрђаво влада. Био је од суда са 100 ф. новчане глобе кажњен.

2. Што је обичај и ред, да ко има једну штинендију не може имати две, а тај ето има три.

3. Што се штинендије дају деци сиромашних родитеља, а отац поменутог ђака излази на годину на 3416 фор. осим оног што добије, а квите на то не пише. Тај господин вуче пензије 1416 ф. Од народног фонда добива 1.400 фор. и као директор штедионице карловачке има најмање 600 до 700 ф. Отац је поменутог ђака Коста Ненадовић, рачуновођа код народних фондова и живи у Карловцима, а води секао да је из Беча.

Тако је дакле то ишло. Наћи се у двору, мети руку у народну касу, па осим тога намећети се новац са свију страна. Камо правда, камо истина, камо поштење.

Друго је питање питао бечкеречки посланик г. Алекса Стојић.

Он рече, да су новине јавиле, да је саборски одбор решио да се неки чиновници код народног фонда привремено наменују.

Међу тим чиновницима има и оних, који су догле били. О тим чиновницима говори се свашта, а највише то, ко њима није дао, да није могао новаца у зајам добити. Посланик, дакле пита патријарха да ли он за то зна, и да ли он држи да је добро да се и надаље ради као што се досад радило.

Ништа тако не убија народну странку и леп глас сабору, који хоће напретка народу, као кад они, којима сабор повери народни иметак и новац у управу, варају, крију и отимају народно. Кад је народ викао на управу манастира док у рукама калуђера беше, имао је право, али и кад је сабор поставио своје људе да управљају тим иметком имали су, руку на срце, доста право и народ и калуђери викали на ту управу. Шта је отуда било? То да се управа вратила натраг калуђерима. Неиде ли се дакле на то, да се и сада рече, та код народног фонда иде као што је ишло, а сада заповедају тамо народњаци. Хрђав несавестан чиновник ако и убија свој глас, он себи пуни џеп, он себи прави и штету и хасну, али старешинама прави само штету, јер им убија лепо име њихово. Иначе мора се мислити, да и они имају што отуда, кад за то не маре. Али и кад сви ћуте, јаван лист треба да говори и за то ово наведосмо баш оних ради, којима смо пријатељи и волемо да су на доброме гласу.

Н О В Е М Е Р Е.

Већ од првог Јулија по р. к. слободно је сваком човеку у Угарској без разлике трговине и заната, који ма буди какву меру при продаји употребљује, са новим мерама послужити се и муштеријама еспап свој према новој мери удешеном ценом продавати.

У м. к. трафикама морају се већ од горе поменутог дана, дувани цигаре и т. д., новом мером продавати, а то ради тога да би се народ лагано на весту навикнуо и колко толко приправан у идућу го-

дину ушао, у којој од почетка дана њеног старе мере за навек престају у место њино пак, нове долазе. Свако а нарочито трговац, који од јутра до мрака еспапе своје ма каквом мером продаје, ценити може ту наредбу министарску са којом се на олакшање купца тако исто и на олакшање продавца иде, да неби о новој години уједанпут старом мером пресекли и новом почели, чиме би код публице велика забуна а код трговаца велике тешкоће настало, који

Не доста муке имати срањивати муштерији стару меру са новом и дотеривати множину куповине тамо ди нам је фунта и риф био, по којима се народ потребу своју рачунати, научио.

Који је трговац нову меру за своју радњу досад већ набавио и ако је исту муштеријама своим особито нижој класи народа нашем показао, мога је од истог разна мњења чути, ал по највише то, да су трговци ту нову меру измислили и то тога ради да просте људе боље варати могу јер фунту и кантар готово свака кућа има па на фунту неможемо више тако варати и. т. д. Ево тако наша народна маса већином о новој мери уметвује.

Да би пак Срби трговци продају новом мером олакшали себи, уједно и у куповању муштеријама за рана у помоћ притекли, нужно је да нову меру данас већ знају и себи исту што пре набаве, да је народу нашем показују и разјасне, која ће нам мера у место до садање дужине и тежине најближа бити и које разлике између нове и старе мере има.

Није ми нужно доказивати то, да ћемо на тај начин с народом нашим спремни бити за оно време

кад наступи мораће да се свашта новом мером продаје и купује, већ јасно смем навести толико, да ће ду Срби трговци, који су год пријатељи напредка народа српског, тим, ако својски око тог посла приону, ону свету задаћу испунити, коју свак поједини свеснији члан народа нашег за дужност сматрати мора.

Тиме ћемо народ наш од многе преваре сачувати.

На тај начин би могли трговци наши, који и старим и младим нараштајем најчешће у додир долазе не само за сада у поменутом научити, него и за свагда у свачем као искрени учитељи народ српски поучавати, у свему оном што је год лепо и корисно, а отврћати опет од свега убитачног, што га и бројем и имањем сатирае.

У Б 13. Јуна

К. Ар.

(Чланак овај пуштамо у лист јер је време и потреба да се о томе што више говори. Ми ћемо с тога са првим бројем, који ће у месецу јулу изаћи, почети више расправа доносити о новим мерама, да би нови претилатници наши у другој половини ове године имали све бројеве, у којима се о томе писало буде, и с тога молимо, да се и ради тога пожуре нови уписници са претилатом а стари да неизостану. У.)

Ц Р Т И Ц Е И З И С Т О Р И Ј Е.

од

Светозара Савковића.

А Т И Н А.

У Грчкој било је више дорских и више јонских држава. Од дорских је најпознатија Шпарта, а од јонских Атина. О Шпарти смо већ говорили, па ћемо сад коју рећи о Атини.

Грци нису сви спадали у једну државу. Они су имали врло много држава. Скоро сваки крај, свака варош била је за себе, сачињавала је засебну државу. Тек ако су околна села њој се придружила. Така држава била је и Атина.

Атина се састајала из вароши и из тврђаве, као од прилике дољњи и горњи Варадин. Дољњи Варадин је сличан вароши, а горњи тврђави атинској.

На челу атинске државе био је краљ. Када Дорјани навале на Атику, изађу им Атињани на сусрет и пророштво предсказиваше, да ће она страна победити, чији краљ у боју погине. Атински краљ Кодар преобуче се, оде у дорски табор, заметне кавгу и погине. Дорјани се повуку натраг. Атињани не хтедохе више бирати краља, јер мишљаху, да после Кодра више нико није за то место достојан.

Владаоци им се од ото доба зваху архонти. Прво су бирали једнога да влада целог живота. Али им се то није свидело, јер кад архон зна, да га не могу целог века збацити, може да буде самовољан и силеција. За то учине уредбу, да у будуће архон само десет година влада, па онда да се други бира. Но и то им се учини дуго, јер неваљао владалац може и

за десет година чуда и поборе чинити, те с тога удесе, да не буде више један архон, већ да буде њих деветорица, а само за једну годину да владају. Ова деветорица поделила су међу собом разне владалачке дужности и права.

Но и по овој новој уредби није политичко стање у атинској држави онако било, како су то потребе изискивале. И сада је још као пре племство сву власт и све богатство у својим рукама имало. Остали чланови државе, народ био је сиромашан и немоћан. Ко је тражио правде и новца морао је обоје искати у племића. Племићке судије судиле су онако, како је по њихов сталеж а не како је по народ добро било. Новца је народ добијао, али је морао плаћати велику камату, а ако није могао платити, морао је робовати, робом зајмодавачевим постати.

У ово доба није у Атини било писаних закона. Судило се онако, како је уобичајено било. И племство и народ зајеле писане законе. Племство с тога, јер је хтело да се права и повластице, које је задобило, озаконе, законом обележе и утврде. А народ опет с тога, јер се надао, да се поред писаних закона неће право и правда по свачијем ћефу извргати моћи.

Тога ради архон Дракон добије налог да напише законе. Ови су врло строги били. За најмањи преступ одређена је најстрожија казна. Ко украде јабуку био је смрћу кажњен. За то се и говорило за ове законе,

да су крвљу писани; за то се и данас за законе, који су врло строги, вели: то су драконски закони.

Незадовољство народа бивало је све веће и веће. Племство је видело, да може до свачега доћи, ако се не буде одазвало жељама и потребама народа. За то изда налог архону Солону, да изради нов устав, да права и дужности државне тако раздели, како ће не само племићки него и грађански staleж, како ће и народ у државним пословима учешћа имати, судбом земље и државе у неколико располагати.

Солон начини политичко право зависним од имања. Ко је имао више имања, тај је уживао и више политичког права. Опет је племство вајвише права уживало, јер је оно највише имања имало. Али је бар ту била могућност, да и они, који нису племићи, дођу до управљања државе. Ако се сиромашак трудио, да стече имања, могао је и политичко право уживати. То је Солон и смерао. Он је хтео да у Атињанима подстакне вољу к раду, да у њима пробуди радну снагу и способност. И племић се сада морао добро у памет узети па радити, јер ако није имање своје у целости одржао, ако га је страђио, изгубио је политичко право и повластицу.

Овако удешена држава није истина била основана на темељу једнакости и равноправности, али је од пређашње куд и камо напреднија, слободоумније уређена била. Она је била прелазак из старе, сталешке у нову, на темељу равноправности подигнуту државу. Ова равноправност да богме да није била свеопшта, јер Атињани нису имали осећања за једнакост и једнако право свију људи. Они су мислили, да је негима самом судбом одређено, да буду потчињени, да буду робови. У самој Атини, најслободоумнијој и најпросвећенијој јелинској држави, било је много више робова него ли слободних људи.

По солонском уставу било је четири staleжа. Само чланови првог staleжа могли су бити бирани за архонте, чланови првог, другог и трећег за званичнике и саветнике, а чланови сва четири staleжа, која су цело грађанство обухватала, могли су долазити у скупштину.

Власти су ове биле: архонти, ареонаг, савет, скупштина и судије.

Архонти су, као што смо горе смоненули, били на врху државе.

Ареонаг био је највиши суд, који је судио кад се главе тичало. Седнице је своје држао у лугу Ара,

бога рата, и то ноћу, да не би судије гледајући оптуженога сажаљења имале.

Савет је предлоге изнашао пред скупштину.

Скупштина је бирала и на одговор узимала званичнике, решавала је о рату и миру, мењала је и донашала законе. Сваки грађанин однамање двадесет година имао је права у њу доћи, па глас свој за овај или онај предлог дати, на говорницу понети се, беседу држати и на саграђање своје утицати.

Судије биле су залете као данашњи поротници.

Солон је учинио наредбу, да сваки грађанин може имати имања само до извесне количине, а то за то, да се не би имање у појединаца јако нагомилавало.

Васпитавање омладине удесио је тако, да се не само телесна него и душевна снага развија. То је учинило, те су Атињани на глас изашли не само са свога јунаштва него и са своје научености, са знања и уметности.

Солон је озаконоио, да се сваки мора једној или другој странци придружити, да нико дакле несме равнодушан бити према политичкоме животу.

Што се у грађанству више развијала радна снага, што је оно више имања стицало, то је независније постајало од племства, па се у њему све више будила свест о његовом достојанству и праву. Свест је ова мало по мало тако ојачала, да се сада нису ни са солонским уставом задовољавали, но су тражили укидање сталешке разлике, политичко изједначење свију грађана. Ово је учинио Клистен. Он укине staleже и њихове повластице и на ново раздели народ на десет племена, у сваком је било по десет среских општина. Архонтима се власт смањи а савету увећа. Овај је од сад био средсреда, душа управе. Сиромасима се олакшало да могу постајати званичници.

Особита установа беше остракизам. Кад је који човек на влади силеција, или ако није у власти али изађе јако на глас, тако да може опасан постати по државу, грађани се скупе у скупштину, напишу на црепиће име његово, па ако има 6000 црепића, дакле толико гласова, онда се тај прогања на десет година. Имање и част не губи. То је од прилике као у данашње време прогањање владалачких кућа, у Француској Бурбонаца и Наполеоновића, у Србији Обреновића и Карађорђевића.

ЗАРАД ПОВИШИЦЕ ПЛАТЕ УЧИТЕЉСКЕ.

Министар за просвету и наставу разаслао је посланицу једну на све више црквене власти свију вероисповести о томе како би се дало да се поправи стање учитеља на вероисповедним школама. Наредба та гласи:

Питање о поправци плате вероисповедних народних учитеља а нарочито повишица те плате до ми-

нимума (колко најмања сме бити) који је по закону од 1868 § 142 чланак 38 одређен за учитеље општинске, занима земљу све живље и живље и при расправи о закону за пензије на сабору показало се како се сабор за то топло заузима.

Ја тим мање могу да не чујем то што се говори о бедном стању учитеља што и по мом потпуном

уверењу заиста заслужује та ствар да се на њу обазремо с таквом вољом с каквом се свуда о њој говори, и што је та ствар толико дозрела, да је време да се стави на дневни ред, и да се, пошто се са сваке стране претресе, реши како ваља.

Да је то питање особито важно то не може нико данас порећи. Ако ми озбиљно за тим идемо, да закон који је зарад просвете народне створен, донесе благодети читавој земљи и да и у школама, које су вероисповедне, и којих има много више од државних буде од користи, то нам мора прва и главна брига бити, да у свима народним школама добијемо изобразене искусне учитеље, који вољу школу. Душа у школи није систем (начин како се учи) него је то учитељ, његова спрема његова вредноћа и то, што је душом и срцем за школом се дао, то је оно, што чини да школа напредује а из школе просвета у народ улази. Но да буде способних вредних и одушевљених учитеља можемо само онда исчекивати, ако ми обезбедимо опстанак људма, који у школи раде ако их пристојно наплатимо, да не морају поред учитељства и с друге стране леба заслуживати.

Нема сумње да и у вероисповедним школама има доста учитељски места која према нашем стању, довољно одговарају поменутој цели. Али у опште нестоји тако са ужитком народних учитеља на вероисповедним школама, има их много, а можда их је и већина, који немају ни онолико колико је најмање за комуналног учитеља одређено — и што признати морамо у данашње доба није баш претерано; шта више овде онде имају учитељи и са невољом горком да се боре, а невоља је непријатељ, убијца душевне

радне, за коју треба весела срца. Отуда долази то, да је сиротињски наплаћен учитељ приморан, да може живити, да и с друге стране зарађује, што му смета да испуњава своју учитељску дужност, или да тражи бољу службу, те не држи да је у својој служби сталан, него је због тога зловољан и ради само као машина, а све ово чини, да школа пати, опада и на послетку угине.

С друге стране ми не можемо затворити очи пред том немарношћу, која је овладала у читавој земљи код класе, која је мање изобразена, нити пред тим, што се и онде зла воља показује, кад се хоће да повиси плата учитељска, де није тако сиромашан ни народ ни црквена општина.

Пошто су ми све сметње напретку школе познате, то сам на чисто у томе, да ту помоћи само онда бити може ако се узме обзир на све прилике и на све оне, којих се ова ствар тиче.

Пре него што би у томе сабору предлог поднео, држао сам да је нужно да сазнам и ваше мишлење о томе, јер сам уверен да и вама на срцу лежи предак школе и учитеља, те да могу у моме послу и ваше назоре у обзир узети.

С тога вас молим најучтивije да ми ваше назоре најдаље до 18. септембра о. г. доставите.

У Будим Пешти 2 јуна 1875.

Аугуст Трефор.

Наредбу ову саопштавамо тога ради, да би учитељи ради свог бољитка састали се у својим зборовима и назоре своје школској власти доставили. Власт та требала би сама на то да позове учитеље, али док дете не заплаче мати га се не сећа. Ур.)

ПОШТАНСКЕ ТАКСЕ.

Према уговору поштанског друштва, који је у Швајцарској у Берну 9. октобр. п. р. 1874 углавлjen издао је министар трговине ову наредбу.

Од 19. јуна (1. јула) плаћа ће се за писма овако:

1. За она, која се шаљу у Белгију, Данску, Исланд, Фарерске отоке, Мисир, (Египат), Грчку, Велику Британију, оток Малту, Холандску, Норвешку, Италију, Русију, Португал, Мадејру и Азоре, Швајцарску, Шведску, Шпанију у Балеарске и канадске отоке и у насеобине шпанске на североафриканским обалама и западном крају Марока и у Турску плаћа се: за плаћена писма до 15 грами тешка 10 н. за неплаћена 20 н. За коресподенц-карте 5 н. За штампане ствари, за пробу робе и папире трговинске до 50 грами тешке 3 н. Што се рекомандира (препоручи) на то се доплаћује још 10 н. а ако се хоће повратан реценис још 10 н.

2. За писма, која се шаљу у Немачку, Хелголанд и Луксенбург плаћа се за франкирана (кад плаћа оној који писмо шиље) до 15 грами 5 новчића преко 15—250 гр. 10 н. за нефранкирана (кад плаћа онај,

који писмо прима) до 15 грам. 10 н. преко 15—250 гр. 15 н. За коресподенц-карте 2 н. За штампана писма до 50 грам. 2 н. преко 50—250 гра. 5 н. преко 250—1000 грами 15 н. За пробу робе до 250 гр. 5 н.

Осим тога за рекомандацију (препоручу) 10 н. а за ретур-реценис (потврду, која натраг долази од оног што је писмо примио) 10 н.

3. За писма, која иду у Француску и Алгир плаћа се за сваки 10 грами 25 н. а нефранкована за сваки 10 грами 32 н. За коресподенц-карте 25 н. А за штампарије и пробе од робе за сваких 40 грами 6 н. За препоручена писма додаје се још 21 н. Ретур-реценис не издаје се.

4. За писма у Црну-Гору до 15 грами тешка 7 н. нефранкована до 15 грами 14 н. За коресподенц-карте 5 н. штампарије и пробе до 250 гр. за сваких 50 гр. 2 н. За рекомандацију и ретур-реценис 10 н.

5. За писма у Романију (осим крајева, који граниче уз Угарску) за франкирата писма до 15 гр. 10 н. 6) нефранкирата до 15 гр. 20 н. коресподенц-карте по комаду 4 н. Штампарије до 250 гр. за сваких

50 гр. 2 н. Пробе робе за 50 гр. 2 н. рекомандација и ретур-рецепис по 10 н.

7. За писма у Србију а) франкирата до 15 гр. 5 н. б) нефранкирата 10 н. в) за кореспонденц-карте по комаду 2 н. г) за тискарије до 250 гр. за сваких 50 гр. 2 н. д) за пробе до 50 гр. 2 н. рекомандација и ретур-рецепис као обично.

Проба робе несме тежа бити од 250 гр. тискарије 1000 гр. а писма у Немачку Хелголанд и Луксембург не смеју тежа бити од 250 гр.

Рекомандована писма, кореспонденц-карте тискарије и пробе робе имају се франкирати, кад се предаду и пристобји за рецепис натраг има се одмах положити. Само писма која се у Немачку шаљу могу се и нефранкирана предати.

Тискарије, које нису наплаћене или сасвим или не подиуно те се неће примати, све друго што не буде нимало наплаћено или не подиуно сматра ће се као не плаћена писма и по томе ће се рачунати, само ће се урачунати оно што вреди кореспонденц-карта.

Публика, која кореспондира овим се на то опомиње, да тарифа (то је пропис како се наплаћују

горе поменуте ствари) за све оне земље, које су горе споменуте може се код сваке поште за 3 н. а за оне које нису споменуте по 15 н. добити.

Наредба пак београдског министарства гласи:

— На основу члана 3. закона од 20. Фебруара текуће године, којим се одобрава уговор поштански закључен у Берну 27. Септемора 1874. године, одређују се таксе поштанске, које ће се од 19. Јуна закључно текуће године наплаћивати на ниже именована пошиљања, која се буду слала из Србије у Аустро-Угарску државу или која из исте државе у Србију долазила буду и :

1., за писмо плаћено у први део — рејон — Аустро-угарске државе 20 пара чаршијски

2., за писмо плаћено у други део — рејон — Аустро-Угарске државе 30 пара чарш.

3., за писмо неплаћено из првог дела Аустро-угарске државе 40 пара чарш.

4., за писмо неплаћено из другог дела Аустро-угарске државе 60 пара чарш.

5., за саобраћајну карту у први део Аустро-угарске државе 10 пара чаршијских.

Кад ступи у живот динарска новчана система, онда ће се горње таксе из пара чаршијских превести у динарске паре рачунећи 2 паре чаршијске у 1 пару динарску.

Б Е Л Е Ш К Е.

Филоксера позната гњида на чокоћу у Клостер-најбургу заплашила је и Маџарску. Из Пивница у Бачкој послат је чокот у Пешту земљеделском министарству. Ово је дало прегледати тај чокот и нашло се, да ушењци на њему нису тако опасни као филоксера. Министарство разглашује то и уједно јавља, да у Маџарској нигде још није се наишло на филоксеру.

Занатлијска школа у Црној гори. — Имамо да забиљежимо пише „Глас Црногорца“ једну врло важну одлуку наше владе. Наш народ уопште нерадо се одаје занатима. Свуда у народу нашем већим делом занати су у рукама радника страних народа. Тако је било, па је још и данас, и у нашој отачбини. Да би се занати у нас одомаћили и тим нов извор благостања и појединима и земљи отворио, Њ. Св. наш кнез решио је и влада је предузела да отвори занатлијску школу и то на врло практичан начин.

Наша војничка банда има 32 момчета, који су од 15 до 20 година. Они су сада сви, по њиховој наклоности, подјељени на различне, земљи нужне занате. Осим ограничених часова за свирку они ће се у одређено време учити своме занату у занатлија, које је влада набавила и одредила за ту цел. Свима је алат набављен државним трошком. Сви имају храну, одело и педесет талира годишње плате. Док су питомци радиће за државу, кад постану мајстори, онда за себе и добивају од државе помоћ за почетак радње своје.

Практичност ове установе, чини нам се, очевидна је. Самостална занатлијска школа захтева великога трошка. А овим не само да се, са нужним додатком

трошак за војничку банду употребљава и на једну корисну цел, него и сама момчад научиће се сувремено занату, који им материјално осигурава пристобан живот. На овај начин имаћемо за коју годину приличан број својих занатлија, а онда се можемо надати, да ће се и љубав к занатима, у нас, све боље развијати.

Наша земљеделска и ова занатлијска школа донеће најбоље плодове Црној Гори, а народ ће да хвали и слави свога господара, који се сваким начином стара, да га унапреди и усрећи.

Како се вода на сунцу лади. Успе се у крчаг или стакло воде, замота се у мокру крпу, веже се суд за врат и обеси на ужету, те се љуља докле не оладни.

Знамо како је раденику у пољу, кад му грабне срце на кап воде ладне, а у бурету или у чобањи испод кола вода млака, те је неможеш у усти задржати а ето врло је лако и на њиви и на највећој припеце сунчаној до ладне воде доћи. Редка је породица, која не поведе са собом на њиву дечка или девојчицу, која или пази мало дете код кола, или иначе пази на коње и кола. То дете може воду ладити. Де нема воћке да се о грану обеси суд, ту се даде на коли наместити у вис и о њега обесити суд, те дете нека заљуља суд и одбија непрестано од себе тако да иде горе доле. Тим што се суд љуља направи се ладан ветар, који најпре разлади ону воду што стоји баш нуз крајеве од суда. Вода чим оладни мало, то јест чим изгуби топлоту она се слусне, те буде тежа и пада доле а топлија иде горе, те се тако мало по мало сва изједначи.

Кад се суд шпиритом или још најбоље етером прска онда може дотле се вода разладити да буде лед. Како у сели на три четир сахата наоколо нема леда а често је нужно да га много брже буде, то се

даде тако вештачки лед направити у стаклу, које што је мање то брже иде. Стакло се разбије, и лед извади. За горње ладење најбољи су тако звани ердељски ерчаци, који пропуштају влагу.

ТРГОВИНА И ЕКОНОМИЈА.

У Карловцима ових последњих дана неустјано киша с буром. Око града **Варадина**, у **Руми** и у **Жабљу** беше леда. Јечам се коси у **Срему**. Кукуруз дивота, а грождје особито брзо расте, но у **Илоку** жалост. Отуда пишу: Ми смо се надали богатој берби, али један сахат уби нам у млево ту наду. У суботу, када је у Пешти она страхаота била, но два сахата раније, око 3 сахата по подне, дуну бора, киша с ледом као да се облак проломио. У горњем крају не беше толике штете, истина да су неки прозори полупани, кров на српској цркви одкривен, али доле вода пређе преко обале потока, развали Ђурије и појуре у многим кућама кроз прозоре, тако да су људи у њима једва се спасли. Сред дољне вароши заустави се вода око Ђурије, коју је прелила, те онда појуре тако силно да је многе стаје разнела. Срце ти се пара од кукања жена и вриске дечије. Срећа, што олуја ноћу не дође. Најлепши виногради, шенична и кукурузна поља све је то потучено у млево. (Како се се из овога види зло у Илоку ако није, као оно у Пешти али је заиста велико. Десило се онога истог дана када и тамо, али тамо се за пострададе већ преко 10.000 ф. накупило а овде ни новчића. Ако и није главна варош, ако и нема министра у њему; али има других власти и ту и у околини. Да ли су се кренули у помоћ?! Нека позове власт народ на прилагање, јамачно је и таквих пострададо, који ће пронасти, ако им се брзо не помогне. У.)

Паланка се хвали, да ће усљед последњих киша зрно у шенице тако бити, какво одавно не беше. Зоб хрђаво и тамо стоји. Кукуруз врло лепо, а тако исто и кудеља.

На **Кулском** вашару који беше 11. о. м. беше сваке врсте доста. Цене тамо ове бежу: кожа нечињена вољуска 25—30 ф. кравља 17—21 ф. коњска 7—10 ф. пар. кожа учињена телећа 90—100 ф. цента, јагнећа, која је разјагмена 80—100 ф. сто комада. Вуна јагнећа из низине 45—50 из брда 50—55 ф. ц. Остри-

жених оваца беше сијасет, купаца за њих не беше, те је и цена им ниска била. Музаре продаване су 11—12 јалове 18—19 фор пар. Говеда гојазна и младе краве музаре добро су плаћене. За коње беше личераната и плаћаше за комад до 200 ф. За мануфактуристе, оне, који продају ручне радове, беше вашар добар, али за занатлије лош.

Беодра 19. јуна. Жетва је на прагу, и испашће у средњу руку. Репица је овршена и добило се једва 6 до 7 мерова по ланцу. Кукуруз особито добро стоји.

ПЕШТА 15. јуна (Извештај Ст. Георгијевића) Ове недеље радња беше стална. Изгледу у нову жетву у главном су сасвим добри, но из неких предела туже се на хрђу.

Шеница за потрошак за септембар-октобар држи се између 4 ф 65—75 к. цене шенице држе се да су претеране. На радњу са шеницом имаће уштива то, што је укинута царина за рану из Влашке.

Раж за потрошак за сеп. окт. 3 ф 45 н. по 80 б. ф. Куруза банатска слабо је довежено и држи се на цени плаћа се за август септ. 2 ф 20 н. Ц. Ц.

Репице банатске већ има на пијаци и купује се живо за извоз. Жетва није нимало испала како се надало. Плаћа се 10¼, 10⅝ за 150 фун. а жута репица 11¼, 11⅝ фр.

Зоб се држи на цени, јер ма да стижу бољи гласови ипак се нико не нада доброј жетви. Плаћа се 1 ф 90 н. за 50 фун.

Шеница на пијаци потиска и столно-београдска 89 фун. ф. 5·35—40, 88 фун. ф. 5·25—30, 87 фун. ф. 5·20—25, 86 фун. ф. 5·10—15. Банатска 86 фун. ф. 4·65—70, 85 фун. ф. 4·50—60 84 фун. ф. 40—45

Раж ф. 3·15—20 по 80 б. фун.

Јечам за рану ф. 2·20—35 за 72 б. фун.

Кукуруз ф. 2·75—80 ц. ц.

Зоб ф. 1·75 за 50 б. фун.

Проја ф. 2·50—70 за 82 б. фун.

Репица као горе.

Овдашњи међународни „вашар за усеве“ биће 21. јула (2. августа) о. г.

Из **Суботице** пишу, да је тамо одпочела жетва али жалосном вољом, а још гором надом. Јечмови су сасвим хрђави. Жито прилично а дегде и добро. Зоби се надају да ће се поправити.

ПОДЛИСТАК.

БУРА У БУДИМ-ПЕШТИ.

У суботу 14. о. м. беше у Будим-Пешти бора какву нико непамяти. Дан беше одвише тонал и око пет часова после подне беше време тако рећи застало. Страх те спопадао од те тишине. Око седам часова поче киша иљуском падати; после неколико минута

престаде, па после тако јако потеже као да се облак проломио. На то опет престаде, али непотраја дуго, а диже се олуј страшан, силан, рушећи на све стране. И опет настаде тишина а за тим стане лупа и праска у прозоре као да са свију страна камење на

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

њих баца. Туча с кишом падаше бурно. То је трајало од прилике 5 минута. За тим се и опет све стиша али само за то, да још јаче пође. Као кад се две силне војске сукобе и из пушака тући стану, тако је туча са две стране стала ударати. Лед беше као орах велик. Што удари то поруши. Свет се чуђаше чуду невиђеном али на брзо овлада њиме страх. Лед падаше дуго жестоко, а олуј дуваше тако бесно, да се чињаше да ће се куће из темеља покренути. Киша је непрестано пљуском падала.

Кад се олуј стишао, те је човек на поље изашао од ужаса је морао задрхтати. Ни један прозор не беше читав. Опаци попадали, фирме разлупане, дрва из корена извађена. По сокаци вода до колена. Канали се сви загушили од воде. Но Пешта ни близу није тако оштећена као Будим. Брдо више Будима побелило беше од леда. По сокаци ваља се читава река носећи ствари свакојаке, астале, диван, мердевине, колевке и т. д.

Путници, који су на јужну станицу жељезничку потегли морадоше се вратити. Чопор свиња носаше вода преврћући их као лопте. У дољњом Будиму вода је сокаке потопила. Ливада, што се тамо находи читаво је језеро. По табанском сокаку се на чамцу вози. Људи из ниских кућа пењаху се на кровове и мољаху за помоћ. Срце ти пуца а неможеш им помоћи. У мали на брегу срушило се више кућа а и доле у вароши сурвала се Шрекерова кућа и затрпала више људи а преко развалине те јури вода као хала. Коња је много пропало.

Да се види како је јако туча падала, напоменућемо да је у једној кући у све собе до тавана, пуно леда нападало тако да је после изгледала као леденица. У тако званом Аувинклу незна се ни трага ни гласа путевима. Пута што води „лепој Јелени“ нестало је, и на његовом је месту дубока јаруга, пуна крстова и споменика каменитих из гробља. Кола једна, која су 90 центи тешка изврнута су, така је снага олује била. Цигљана Драшеова порушена је, стубови који су толико цената тешки попадали су. Када је бура почела, били су многи раденици побегли горе на пећ. Доле је вода беснила тако, да ко се сиђе крај му је животу. Уједанпут се пећ упали. Доле вода а горе ватра: ил у ватру ил у воду, другог пута не беше. Колико је њих у таме погинуло још се незна. Друга жељезничка и куће на њој особито на оној са зупци или су са свим порушене или тако оштећене да их не можеш познати.

Али све је то мало спрам онога, што се даље догодило. У крају тако званом Кристиненштат гостионице „малој пивари“, „државном палатину“, после више кафана и приватних кућа сасвим је нестало и на месту њиховоме лежи блато вишехвати дубоко. У тим кућама понела се беше вода 5 до 6 стопа, јурила је кроз прозоре и изнела најпре све из собе а

по томе и саму кућу срушила. У кућама које нису порушене гвожђе на прозори сами су несрећни становници у страху од воде напоље избили, и као да се чује јаук и запомагање од кога ти срце пуца — али не беше никога да их у доба највеће беде чује, и сада се траже де су . . .

Но најгоре је прошао крај „Табан“. Више од 12 кућа срушено је а скоро их је толико исто, које ће се морати срушити. Беда је туда така каква се у сну снити не може.

Мислиш да је најпре војска туда беснила, после је ватра а за тим вода дошла и на послетку све се троје сложило, тако то страшно изгледа. Из кућа, које нису порушене намештаја је нестало и што је још ту све је у блату и није ни зашто. У дућанима нема ништа, сасвим ништа, од свега што је унутри било.

Какве су се несреће догодиле не да се описати. До сада се узима, да је педесет душа погинуло, али се још извесно незна. Виногради будимски са свим су не потучени него разорени. Има виногради де је чокоће и воће све искупано и земља спрана тако да ни травке на њојзи нема. Штета се још није премерила, али у самим виноградима биће је до три милиона. Колика је штета у кућама у стварима у путева поправљена то се још не да рећи. Куда се год окренеш да плачеш. На Аувинклу залутали беху муж и жена са две кћери, побегли су од једне опасности, али их опет никад више. На каруцама једним трчи госпа нека. Виче јој се да стане, али она се жури дечи својој, кочијаш натера коње и сутра дан нађоше се каруце полупане, коњи удављени а госпа мртва у глибу.

Ијинир један, који је имао жену и једно дете сео је баш за вечеру. Он је живио у кући што се на тако званој „ђаволској јаруги“ срушила. Уједаред отвори се патос испод ногу им. Жена пропаде, а дете одскочи у буцак у соби. Човек се пренерази, кад дође себи. Дете у буцаку беше мртво а жену однела вода у Дунав. Али ваљда је најжалосније ово гледати. У сокаку једном стоји у глибу стара душа. Кад јој погледеш у упале кржаве очи — рећеш полудила је — и не би! Та она није била код куће, а кад се натраг вратила, кућа је срушила се и син и сна и унуче леже мртви под развалинама. Тамо стоји опет дете здраво од четири године, лепо као написано и смеје се онима, који поред њега пролазе, незна јадно, да од јуче нема никога свог — да је спало на милостињу, која се просијацима дели. Немо, други иду покрај њега — немају јадни ни де ће главе наслобити.

Ово је само неколико слика ужасног вечера од 14. јула. Ако и не може горе шта бити, али ће званична истрага јамачно много таквих слика изнети. Шта се учини за неколико тренутака!

ШТАБИВА ПО СВЕТУ.

— Дан два на Бемо доносити гласове и о свршеним изборима у Угарској. Међу тим као допуну о припреми за избор јављамо, да ће у Новоме Саду, де су се Срби сложили, бирати Тону Хаџића, секретара Матице Српске, противници некога Хирша.

— У Сомбору једна страна хоће да бира Кирјаковића бившег поджупана сремског а друга досадашњег посланика др. Нику Максимиовића.

— Др. Шветозар Милетић, др. Михајло Полит и др. Лаза Костић били су у својим изборним срезovima да се захвале бирачима на поверењу. Сви су од својих бирача срдечно дочекани али Лазу Костића нађе беда на сувоме путу. Он сврне пугујући по своме срезу и у Жабаљ. Ту у крчми саопшти друштву које се око њега десило да ће, као сутра у недељу, ићи у Тител и тамо казати шта је на сабору радио и још однети царев поздрав бирачима, јер је цар рекао у беседи својој, којом је сабор пештански распустио да то посланици учине. Но ту се десило и један писар солгабировљев и један писар судчев. Обојица су дотле у другој крчми попили 9 боца вина и једну ракије. Ови оду изврну ствар и обеде пред судом Костића а судца га дај на испит, те пуна четир сата није се смео маћи из судчије. То је заиста наопако. Ко није још био под криминалом нека оде у Жабаљ, тамо ће му се на врат натоварити. Тамо има доста ниткова, који од тога живе, што друге људе у зло уваљују.

— За изборе у хрватској каже се, да ће се 8. јула одпочети и сабор да ће се већ 8 августа отворити, јер сабор хрватски мора послати на угарски сабор 34 посланика на ће се ови одмах изабрати пре угарског сабора.

— За Карловачки сабор веле и пештански листови, који с министрима на једни се коли возе, да ће се на јесен састати, да склопи предрачу на три године напред.

— Кривошијанима учињена је ова олакшица: у војничкој служби служиће код куће, носиће своје оружје, неће морати заклетву на устав полагати, неће морати носити униформу и неће бити над њима визитације.

— На место Калаја долази у Београд за аустријског генералног конзула кнез Вреде.

— У енглеском сабору одговорио је једном посланику министар да влада енглеска није у стању казати како стоји са Грчком и да незна да се има чега плашити, јер се вели у Грчкој ништа ванредно не догађа.

— У Шпанији часједни задобијају час други. Не добија ни једна страна јер у рату де се браћа туку ту и онај губи, који добива. Краљева влада чини све само да заплаши усташе. Тако забрањује, да нико несме купити земљу или кућу од оних који имају члана породице у војсци Дон-Карлосовој.

— Досадашња владина странка на хрватском сабору препоручује старе посланике, који су уз владу држали за нов сабор. Лист те странке беди Маганца да је издаица, што хоће да се учини и Србима право.

— Макашец је позвао све оне који свиме држе да кажу хоће ли доћи у Загреб на састанак на ће после одредити када ће то бити.

РАЗЛИЧНОСТИ.

† Цар Фердинанд.

Доброчица Цар Фердинанд умро је у златном Прагу 17. о. м. у 4 часа после подне. Беше му 82 године. Цар Фердинанд беше одвећ слаба телесна састава, те му је отац Франц помишљао и на то да му престол не остави. Мађари су устали ја-

вно против тога да се крњи право фердинандово, они су се многе од њега надали. То је учинило да цар Франц још за живота свога даде Фердинанда у Пожуну 1830. године крунисати за краља мађарскога 1831. године ожени га са сардинском принцезом Мариом Аном.

Но ипак се Франц јако бринуо како ће му син поред слабости своје владати, особито када озбиљни опасни дани дођу. То је цар и рускоме цару Николи рекао године 1833 у Минхенгрецу у Чешкој де су се цареви састали, и цар Никола обећао је цару Францу пред Виндишгрецом свечано, да ће Фердинанду у сваком случају у помоћи бити. Године 1848 опоменуто је цар Никола на обећање и то је доста припомогло те су Руси дошли Аустрији у помоћ.

О томе како је цар Фердинанд добричина био има више доказа, но ми ћемо навести ово троје. Једаред у лову рани га случајно један ловац у руку и он никад неодаде тога човека да му се неби какво зло учинило. Капетан Рајндл, који је на њега напао и убити га хтео, многу је олакшицу доживио баш од онога коме је он против живота ишао. Он је помиловао једном све бунтовнике талијанске и галицијске. Имао је приватан процес један па је дозвоа себи адвоката и рекао му: Ако и најмање сумњате да право имамо, онда допустите да процес изгубимо, јер знате, Ми можемо лакше преболети.

Што год је дакле он радио то је на добро ишло и ако што није тако било то се има приписати његовоме савету: ерцхерцогу Лудвигу, кнезу Метерниху и грофу Коловрату, који су управо место њега владали.

Кад је бура наступила сам је цар Фердинанд увидео да је он слаб да узде у рукама држи. 14 (2.) марта 1848. г. већ казаво је жени својој, да хоће да остави престол, но од тога га је задржавао кнез Виндишгрец. 2. Октобра искупи се у Олмцу породица царева у двору метрополитском. Нико незнаде шта ће бити. Позвани беху и министри Виндишгрец, Јелачић, гроф Грине и Хибнер.

После 8 часова отворише двокрилна врата од побочне собе и унутра уђе цар, царица, ерцхерцуг Карл, његова супруга и с њим му ерцхерцог Франц Јосиф. Цар седе на једну столицу и прочита да он за љубав синовцу своме даје оставку на престол. По том се прочита и оставка царевог брата и млади цар приђе стајоме, клече пред њим, и замоли га за благослов. „Бог ће те чувати, ја сам то радо учинио.“ то беху речи Фердинандове, чиме показа да му није нимало тешко растати се са силом и славом. 2. децембра стигао је стари цар у Праг и ту је 27 година проживио чинећи добра свакојака.

Праг се сав у црпо обукао. Кад се прочуло да је цар умро свака свирка и весеље је престало, тако је у Прагу уважен и поштован стари цар. Чеси у њему оплакују последњег крунисаног краља свога.

(Припреме за жељезницу кроз Срем). У Карловцима мере државни и енглески инжењери пут за жељезницу.

(Владине српске), које су биле на сабору у Карловци, вратиле су се кући 14. о. м.

(Народни фонд) предан је од досадашње управе Брановачком. Живковићу и Јовановићу, пододбору саборском.

Готовине беше 170.000 фор.

(Опет забрана Словачких књига). У Литавској жупанији забранио је министар да се употребљује у школи књига: Преа читанка, коју су написали словачки учитељи.

(Нестало кнеза.) У Госпођинцима у срезу жабаљском издавао у недељу натарош заповест, па кад је изређао до краја примети. Још би заповести било, али је од синоћ нестало кнеза. Но како нам доцније јављају нашли су га ипак у једној крчми.